

รายงานผล
การถอดองค์ความรู้เกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

โดย
สำนักงานเกษตรอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. ๒๕๖๘

คำนำ

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นจากกระบวนการถอดบทเรียนของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางปฏิบัติที่ดีของเกษตรกรต้นแบบในการพัฒนาระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้ ฯ แห่งนี้ โดยมี นายสุดสาคร เสงี่ยมสอน เกษตรกรต้นแบบ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานจนประสบความสำเร็จ สามารถนำมาเผยแพร่ให้คนรุ่นหลัง และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ ฯ และเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สามารถนำความรู้ไปพัฒนาและยกระดับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) และศูนย์เครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ โดยนำความรู้ไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของพื้นที่

สำนักงานเกษตรอำเภอสีดา
จังหวัดนครราชสีมา
มิถุนายน ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรกรต้นแบบ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๒
สินค้าหลัก	๒
แปลงเรียนรู้	๒
ฐานเรียนรู้	๓
หลักสูตรการเรียนรู้	๔
การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน	๕
ด้านการเกษตรระดับจังหวัด	๕
การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.	๖
ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบ	๑๒
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๑๒
ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ	๑๒
เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร	
พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่	
ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/	๑๗
เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต	
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์	๑๘
ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์	๑๙
ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน	๒๔
ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน	๒๕
ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย	๒๕
กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้	๒๕
ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน	๒๖
ภาคผนวก	
แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๒๙
แผนผังศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)	๓๐
ปฏิทินการปลูกข้าว ขาวดอกมะลิ ๑๐๕	๓๑

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ.....สีดา.....จังหวัด นครราชสีมา.....
ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุลนายสุทธาสคร. เอี่ยมสอน.....
๒. เลขประจำตัวประชาชน
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้บ้านเลขที่ ๙๗ หมู่ ๔ ตำบลสามเมือง อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.....
โทรศัพท์.....๐๘๓๓๘๕๐๓๒๙.....Facebookนายสุทธาสคร. เอี่ยมสอน.....Lineสุทธาสคร
ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๐๕.....
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษามัธยมศึกษา.....
สถาบันการศึกษา
- คณะ/สาขาวิชา
๖. อาชีพปัจจุบัน
 - ☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
 - ☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
 ระบุ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร๑๔๐,๐๐๐..... บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๙.....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก.....ข้าว.....

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๑.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑.แปลงเรียนรู้ด้านข้าว จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งที่ศึกษาและพัฒนาการผลิตข้าว ให้บริการทาง การเกษตรแก่เกษตรกร และสนับสนุนการพัฒนาอาชีพเกษตรกร เป็นที่ให้คำปรึกษากันเกษตรกร คอยดูแล ประสานงานวิชาการ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเกษตรได้อย่างมีคุณภาพ.....

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๔.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานเรียนรู้ ๑.ทำน้ำหมัก/ปุ๋ยหมัก

ฐานเรียนรู้ ๒.เลี้ยงปลา

ฐานเรียนรู้ ๓.เลี้ยงโค-กระบือ

ฐานเรียนรู้ ๔. ผักสวนครัว/ขยายเชื้อไตรโคเดอร์มา

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๒.....หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

-๑.การลดต้นทุนการผลิต
-๒.การจัดการโรคและแมลงศัตรูข้าว.....

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

-๑.เศรษฐกิจพอเพียง.....
-๒.เกษตรทฤษฎีใหม่.....

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๑..... หลักสูตร ประกอบด้วย

-๑.การปลูกฝรั่งหงเปาสี.....

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

.....หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี.....

วัตถุประสงค์

-๑. เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวคุณภาพดี สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวได้
-๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี
- ๓. เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ด้วยวิธีผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.
- ๔. เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร. การมีพันธุ์ข้าวที่ดีสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพทางอาหารให้กับชุมชน

การจัดการและรูปแบบการถ่ายทอดความรู้.....

- ๑. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) : ผ่านการเสวนา. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมกลุ่มย่อย
- ๒. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) : ผ่านการเสวนา. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมกลุ่มย่อย

๓. การศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้ : เยี่ยมชมฐานเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ฐานปลูกผักสวนครัว ฐานปุ๋ยหมักชีวภาพ

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตพืชในพื้นที่ (ปริมาณผลผลิต ต้นทุนการผลิต การตลาด ข้อมูลคุณสมบัติดิน น้ำ และสภาพอากาศ) และเลือกพืชที่ได้รับความสนใจ หรือพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่นั้น เพื่อกำหนดการจัดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติให้กับเกษตรกรผู้นำตามหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่กำหนด โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรผู้นำให้สามารถบริหารจัดการพื้นที่ และสินค้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ศพก. ได้เข้าร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอสีดา ในการระดม

ความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่และร่วมกัน กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระดับตำบลให้สอดคล้องกับนโยบายระดับ จังหวัด

๒. การระดมความคิดเห็นของเครือข่าย มีการจัดเวทีเสวนาและประชุมร่วมกันระหว่าง เกษตรกรต้นแบบ ศูนย์เครือข่าย ศพก. เพื่อรวบรวมข้อมูล สภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่ เพื่อการวางแผนบูรณาการร่วมกัน

๓. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น สำนักงานปศุสัตว์ สถานีพัฒนาที่ดิน และสำนักงานประมง เพื่อบูรณาการแผนงานด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และดินปุ๋ยเพื่อการวางแผนบูรณาการร่วมกัน

๔. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ คณะกรรมการของศูนย์ฯ รวมถึงคณะกรรมการแปลงใหญ่ ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนฯ ดำเนินงานในแต่ละปี

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) คณะกรรมการ ศพก./ศูนย์เครือข่าย ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตพืชในพื้นที่ (ปริมาณผลผลิต ต้นทุนการผลิต การตลาด ข้อมูลคุณสมบัติดิน น้ำ และสภาพอากาศ) และเลือกพืชที่ได้รับความสนใจ หรือพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ นั้น 1. ชนิด คือ ข้าว และกำหนดการจัดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติให้กับเกษตรกรผู้นำตามหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ที่กำหนด โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรผู้นำให้สามารถบริหารจัดการพื้นที่ และสินค้าได้ เกษตรกรต้นแบบ (ประธานคณะกรรมการ ศพก.) ได้มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการ ร่วมกัน วิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานของ ศพก. การรับรองศูนย์เครือข่าย การบริหารจัดการ การขับเคลื่อนการดำเนินงาน การสรุปผลการดำเนินงาน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยมีการจัดร่วมกับผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตร โดยในการประชุมทุกครั้ง ขอให้กรรมการที่เข้าร่วมประชุมได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในแต่ละพื้นที่ ในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1) การรายงานการดำเนินการของ ศพก. ปัญหาอุปสรรค และการดำเนินการแก้ไข

4.2) สภาพภูมิอากาศ ปริมาณน้ำต้นทุน ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของพืชหรือสินค้าเกษตรหลัก ๆ

4.3) ความเสี่ยงการเกิดภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง โรคพืชและศัตรูพืชระบาด ปัญหาอุปสรรค และการแก้ไข การแจ้งเตือนภัย และการสร้างการรับรู้ให้กับเกษตรกร

4.4) สถานการณ์การผลิต การเพาะปลูก การตลาด ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข

4.5) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดของพืชหรือสินค้าเกษตรหลัก ๆ

4.6) ข้อมูลข่าวสารทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ

4.7) ปัญหาความเดือดร้อน และเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร และการดำเนินการแก้ไขปัญหา

แผนคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ

แผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด
เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

แผนคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ

กิจกรรม	ปริมาณ	หน่วย	งบประมาณ	ระยะเวลา												หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ
				ค.ค.67	พ.ย.67	ธ.ค.67	ม.ค.68	ก.พ.68	มี.ค.68	เม.ย.68	พ.ค.68	มิ.ย.68	ก.ค.68	ส.ค.68	ก.ย.68	
1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์วัฒนธรรม				←												กรมส่งเสริมการเกษตร
2. การปลูกพืชใช้น้ำน้อย						←										กรมส่งเสริมการเกษตร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ส่งเสริมให้เกิดรับรองมาตรฐานสินค้าพืช และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ปุ๋ย พืช วัสดุ การเกษตร ผลผลิต และผลิตภัณฑ์พืช				←												กรมวิชาการเกษตร
4. การบริการตรวจวิเคราะห์ดินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับดิน บริการวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน				←												กรมพัฒนาที่ดิน
5. ส่งเสริมการขุดบ่อเพื่อกักเก็บแหล่งน้ำ เช่น บ่อจืด การขุดบ่อรอบนา				←												กรมพัฒนาที่ดิน
6. ผลิตไก่สายพันธุ์พื้นเมือง						←										กรมปศุสัตว์
7. การเพิ่มศักยภาพด้านอาหารสัตว์						←										กรมปศุสัตว์
8. สร้างฟาร์มต้นแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสัตว์				←												กรมปศุสัตว์
9. ส่งเสริมเยาวชนนักเพาะเลี้ยงด้านประมง											←					กรมประมง
10. ผลิตแซนด์วิชปลาจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร				←												กรมประมง
11. จัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ				←							←					กรมการข้าว
12. ส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการผลผลิตข้าว				←							←					กรมการข้าว
13. ปรึกษาหารือเรื่องการขุดลอกลำห้วย เพื่อกักเก็บน้ำ						←										กรมชลประทาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
14. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง				←												กรมพัฒนาชุมชน
15. ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ				←												กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
16. การทำถ่านไบโอชาร์				←												กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
17. ทดลองการปลูกหม่อน เพื่อนำมาแปรรูป												←				กรมหม่อนไหม

แผนปฏิบัติงาน ศพก. ระดับอำเภอ

แผนปฏิบัติการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

แผน ราย ศพก.

อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ 2568

ชื่อเกษตรกรต้นแบบ : นายสุตสาคร เอียงสอน สินค้าหลัก : ข้าว

จุดเด่น : การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

กิจกรรม	ปริมาณ	หน่วย	งบประมาณ	ระยะเวลา												หมายเหตุ
				ต.ค.67	พ.ย.67	ธ.ค.67	ม.ค.68	ก.พ.68	มี.ค.68	เม.ย.68	พ.ค.68	มิ.ย.68	ก.ค.68	ส.ค.68	ก.ย.68	
1. การเตรียมการ																
- ประชุมหารือคณะกรรมการ ศพก.และเครือข่าย				↔												
- ร่วมกันวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา ศพก.				↔												
- กำหนดแนวทางพัฒนาและ แผนการดำเนินงาน				↔												
- พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้				↔												
2. การพัฒนาศักยภาพ ศพก.	1	ศูนย์														
2.1 การปรับปรุงฐานเรียนรู้																
- ฐานเรียนรู้ เรื่อง ทำปุ๋ย หมัก/น้ำหมัก	1	ฐาน					↔									
- ฐานเรียนรู้ เรื่อง เลี้ยงปลา	1	ฐาน					↔									
- ฐานเรียนรู้ เรื่อง เลี้ยงโค- กระบือ	1	ฐาน					↔									
- ฐานเรียนรู้ เรื่อง ผักสวนครัว/ขยายเชื้อไตรโคเดอร์มา	1	ฐาน					↔									
2.2 การปรับปรุงแปลงเรียนรู้ เรื่อง เทคโนโลยีการผลิตพืช	1	เรื่อง							↔							

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

แรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิมๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตร คือ การที่เกษตรกรต้นแบบ อยากพัฒนาอาชีพทำนา ให้สามารถสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนา ที่ไม่ใช่แค่ตัวเอง แต่เพื่อเป็นต้นแบบและสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน และสืบสานอาชีพดั้งเดิมไว้ จึงมีการทำนาที่ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย มีการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการทำนา เช่น การใช้โดรน การวิเคราะห์ดิน เป็นต้น ทำให้การทำนาสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้ รวมถึงการสามารถรักษาดินและน้ำให้อยู่ต่อไปได้ในระยะยาว...

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ปัญหาที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้ คือสภาพอากาศที่แปรปรวนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ฝนตกไม่ตามฤดูกาล การขาดแคลนแรงงาน ต้นทุนการผลิตสูง การใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงแบบสิ้นเปลืองหรือเกินความจำเป็น ตลอดจนปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณการผลิตข้าว.....

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

เกษตรกรต้นแบบ นายสุตสาร เที่ยงสอน เป็นผู้เริ่มต้นนำเกษตรกรในพื้นที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำนา โดยการทำนาแบบหยอดข้าวแห้ง เพื่อลดทุนในการทำนา ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน เมล็ดพันธุ์และอื่นๆ และได้มีการเปรียบเทียบการทำนาแบบหว่าน ปักดำ และการหยอดข้าวแห้ง ซึ่งการปักดำและการหยอดข้าวแห้งนั้น ให้ผลผลิตดี ง่ายต่อการดูแล ปัญหาวัชพืชไม่เพน และยังง่ายต่อการตัดพันธุ์ปนในนาข้าวอีกด้วย แต่การปักดำนั้นยังมีปัญหาด้านแรงงาน นายสุตสาร เที่ยงสอน (เกษตรกรต้นแบบ) จึงได้หันมาทำนาแบบหยอดข้าวแห้ง ซึ่งง่ายต่อการปฏิบัติงาน และยังลดปัญหาด้านแรงงาน ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ และลดต้นทุนด้านอื่นๆ อีกด้วย อีกประการหนึ่ง ปัญหาภัยแล้งกับข้าวนาน้ำฝน สาเหตุจากความแปรปรวนแปรของฝนเป็นสาเหตุของภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงในฤดูกาล ทำการปลูกไม่ได้ ฝนทิ้งช่วง (ฝนหมด) ก่อนฤดูกาล ทำให้ผลผลิตสูญเสียเกินเกี่ยวไม่ได้

การแก้ปัญหาการปลูกข้าวนั้น ได้มีการใช้น้ำใต้ดินในการทำนาในยามที่ฝนแล้งทิ้งช่วง โดยมีการขุดเจาะน้ำบาดาลสูบโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำไปได้มากทีเดียว นอกจากการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพแล้ว สิ่งจำเป็นที่จะต้องทำควบคู่กันไป คือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ช่วยเหลือการทำนา เช่น เครื่องหยอดข้าวแห้ง และเครื่องเกี่ยวนาข้าวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการเกษตรของเกษตรกรนำมาใช้ เพื่อปลูกข้าวทันฤดูกาลและเวลาเก็บเกี่ยวและนวดข้าวในเวลาที่เหมาะสม ทำให้คุณภาพของข้าวดีขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕

ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝนแต่ก่อน ใช้วิธีหว่านข้าวด้วยมือ หลังจากที่ได้ทิ้งไว้ระยะหนึ่ง ก็จะมีไถแปรหว่านข้าวแล้วคราดกลบทำให้ทำงานได้ช้าไม่ทันฤดูกาล กล่าวคือ เกษตรกรจะหว่านข้าวไว้ตั้งแต่ประมาณปลายเดือนเมษายน หรือต้นเดือนพฤษภาคม เพื่อรอฝนช่วงแรกๆ โดยปกติมาประมาณปลายเดือนพฤษภาคม หรือต้นเดือนมิถุนายน ก่อนที่ฝนจะตกช่วงหลังในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม การหว่านข้าวทิ้งไว้จะทำให้ข้าวที่คราดกลบไม่ทั่วถึงเสียหายจากการทำลายของนกและหนู ข้าวบางส่วนอาจจะออกและแห้งตายในระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ทำให้ข้าวในแปลงขึ้นไม่สม่ำเสมอ มีจำนวนต้นข้าวน้อยเป็นหย่อมๆ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าวนาหว่านมีผลผลิตต่ำกว่าข้าวที่ปลูกโดยวิธีอื่น วิธีการหว่านด้วยมือที่เกษตรกรใช้ หากขาดความชำนาญก็จะหว่านไม่สม่ำเสมอ ต้องใช้เวลาในการหว่านซ้ำเพื่อให้เมล็ดกระจายทั่วถึงอีกทั้งยังใช้แรงงานและใช้เมล็ดพันธุ์มากอีกด้วย เป็นการทํางานหลายขั้นตอน

ดังนั้นจึงหันมาเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการทำนา โดยใช้เครื่องหยอดข้าวแห้งต่อพ่วงกับรถแทรกเตอร์ ทำให้การทำนามีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดต้นทุนในการทำนาและการแก้ปัญหาภัยแล้งได้ มีการใช้น้ำใต้ดินในการทำนาในยามที่ฝนแล้งทิ้งช่วง โดยมีการขุดเจาะน้ำบาดาลสูบโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ จึงทำให้

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

เกษตรกรต้นแบบ ได้มีการใช้เครื่องหยอดข้าวพวงรถรถแทรกเตอร์ และได้มีการประยุกต์เครื่องเครื่องหยอดข้าวพวงรถไถเดินตาม วัตถุประสงค์เพื่อเป็นแบบอย่างกับเกษตรกรรายย่อย และเกษตรกรส่วนใหญ่มีรถไถเดินตามอยู่แล้ว โดยออกแบบเครื่องหยอดให้สามารถพวงรถไถเดินตามที่มีเกียร์บีบลิ้น ความสามารถทำงาน ๑-๒ ไร่ ต่อชั่วโมง ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ ๘-๑๒ กิโลกรัมต่อไร่ หยอดได้ ๔ แถว ความห่างระหว่างแถว ๒๕ เซนติเมตร..

อีกทั้งยังมีการประยุกต์การใช้ต่อพ่วงด้วยเครื่องพ่นแล้วต่อด้วยสายยางใช้ถือในการพ่นสารเคมีและฮอร์โมน ทำให้ประหยัดเวลาและแรงงานในการฉีดพ่น สามารถปฏิบัติงานได้เพียงคนเดียวและในพื้นที่มาก ๆ ได้ด้วย โดยลดต้นทุนด้านแรงงานอีกทางหนึ่ง ความคิดที่เริ่มประยุกต์เครื่องพ่นสารเคมีนี้ ได้เห็นว่าการแบกถังพ่นสารเคมี ต้องแบกถังหนักทำให้การทำงานช้าและต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง ประกอบกับมีตนเองมีรถมีเครื่องสูบน้ำที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อยู่แล้วจึงได้ทดลองลงนำมาประยุกต์ติดกับเครื่องพ่นสารเคมีและทดลองใช้ปรากฏว่าใช้งานได้ดีและเห็นผลใช้เวลาในการทำงานน้อยลง พ่นแรงได้มาก และสามารถทำงานคนเดียวได้อีกด้วย

มีการประยุกต์ทำที่นั่งต่อกับรถไถเดินตามเพื่อทุ่นแรงในการไถนา เป็นความคิดริเริ่มที่ทำขึ้นใช้เอง และเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรรายอื่นได้นำไปใช้ได้อีกด้วย ความคิดที่เริ่มประยุกต์ที่นั่งติดกับรถไถเดินตามนี้ได้ เห็นว่าการเดินตามรถไถนาเป็นการที่ต้องใช้แรงอยู่ไม่ใช่น้อยประกอบกับมีตนเองมีรถแทรกเตอร์อยู่แล้วเวลาใช้งานก็สะดวกสบายจึงมีความคิดว่าจะต่อเติมประยุกต์ให้สะดวกสบายเหมือนรถแทรกเตอร์จึงได้ลงมือทำ

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เป็นแนวทางการจัดการปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยอิงจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์คุณสมบัติของดินในแปลงปลูก เพื่อให้การใส่ปุ๋ยตรงตามความต้องการของพืช และลดการสูญเสียปุ๋ยโดยไม่จำเป็น

ขั้นตอนการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๑. เก็บตัวอย่างดินอย่างถูกต้อง

- เก็บจากระดับความลึกประมาณ ๑๕-๒๐ ซม.
- สุ่มเก็บจากหลายจุดในแปลง แล้วผสมรวมกัน
- ตากแห้ง บดละเอียด แล้วส่งตรวจที่ห้องปฏิบัติการ

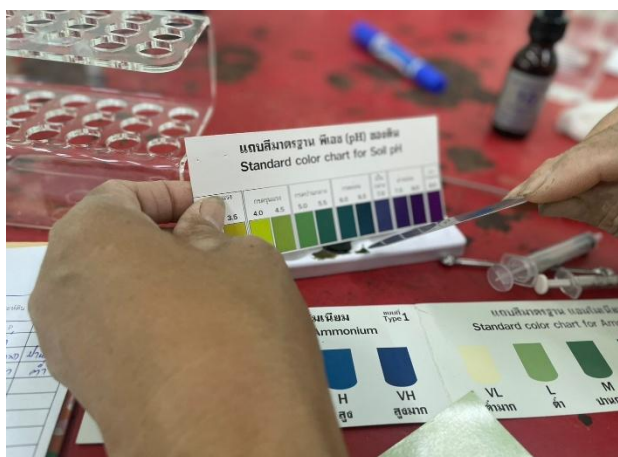
๒. วิเคราะห์ดิน

- ตรวจหาค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH), อินทรีย์วัตถุ, ธาตุอาหารหลัก (N, P, K), ธาตุอาหารรอง, ความเค็ม ฯลฯ

๓. แปลผลการวิเคราะห์

- ดูว่าดินขาดหรือมีธาตุอาหารมากน้อยเพียงใด
- อาจต้องปรับค่าความเป็นกรด-ด่างด้วย เช่น ใช้ปูนขาวในดินเปรี้ยว
- ๔. กำหนดสูตรและปริมาณปุ๋ยที่เหมาะสม
- คำนวณตามความต้องการของพืชชนิดนั้น + ความสามารถในการให้ธาตุอาหารของดิน
- ๕. ใส่ปุ๋ยให้ถูกเวลา ถูกวิธี
- แบ่งใส่เป็นหลายครั้ง (ถ้าเหมาะสม)

...พิจารณาเข้าร่วมกับพันธมิตรเพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๓.....ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑)ข้าว..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑๐.....ไร่

๑.๒)ฝรั่ง..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๒.....ไร่

๑.๓)ฝรั่ง..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑.....งาน

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๒.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)ปลานิล..... จำนวน.....๑.....บ่อ

๒.๒)ปลาตะเพียน..... จำนวน.....๑.....บ่อ

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑)โค..... จำนวน.....๘.....ตัว

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑)-..... จำนวน.....-(หน่วย.....)

๔.๒)-..... จำนวน.....-(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....ข้าว.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) เมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นเงิน ๓๐๐ บาท/ไร่

๑.๒) ค่าหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นเงิน ๑๐๐ บาท/ไร่

๑.๓) ค่าไถนา (๒ รอบ)เป็นเงิน ๕๓๐ บาท/ไร่

๑.๔) ค่าปุ๋ยเคมี (ใส่หน้าข้าว)เป็นเงิน ๔๐๐ บาท/ไร่

๑.๕) ค่ารถเกี่ยวข้าวเป็นเงิน ๖๕๐ บาท/ไร่

๑.๖) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพเป็นเงิน ๕๐๐ บาท/ปี

๑.๗) ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอกเป็นเงิน ๕๐๐ บาท/ปี

๑.๘) ค่าแรง (หว่านปุ๋ย)เป็นเงิน ๑๐๐ บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต๒,๐๘๐.....บาท/ไร่

รายได้๑๔,๐๐๐.....บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรรายต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ผักสวนครัว.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....๑๐๐.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ฝรั่ง.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....๕๐๐.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....กล้วย,มะพร้าว.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....๑,๐๐๐.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....เมล็ดพันธุ์ข้าว.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๑๔๐,๐๐๐.....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

การทำเกษตรให้ประโยชน์ทั้งต่อตัวเอง เกษตรกรรายอื่น และต่อชุมชน มีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจ ประโยชน์ที่ได้รับต่อตัวเอง เราสามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยหรือปลอดภัยสำหรับครอบครัวได้เองทำให้มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค มีรายได้จากการขายผลผลิต สามารถเป็นแหล่งรายได้เสริมหรือรายได้หลักได้ ช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน ไม่ต้องซื้อผักผลไม้หรืออาหารบางชนิด เพราะปลูกเองได้ การทำเกษตรทำให้เรามีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มีเป้าหมาย และได้ออกกำลังกาย ได้อยู่กับธรรมชาติ ทำให้จิตใจสงบ ลดความเครียด ทำให้มีสุขภาพกายและจิตดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ประโยชน์ที่เกษตรกรรายอื่นและชุมชนได้รับ คือสร้างความมั่นคงทางอาหารในชุมชน ชุมชนมีแหล่งอาหารที่ผลิตได้เอง ลดการพึ่งพาภายนอก เกิดการแลกเปลี่ยนผลผลิตและความรู้ มีการแบ่งปันพืชผัก หรือเทคนิคการเกษตร ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีเกิดอาชีพ และรายได้ในท้องถิ่น ช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ ไม่ต้องอพยพไปหางานในเมือง สร้างอาชีพทำให้เกิดมีรายได้ในชุมชน มีการจับจ่ายใช้สอยก็จะหมุนเวียนภายในพื้นที่ สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน ช่วยเหลือกันมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรและชุมชน คือ มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมี และมีการใช้วิธีการเกษตร ในการพ่นปุ๋ย พ่นน้ำหมักชีวภาพ ลดการเดินย่ำในนา ช่วยให้ดินไม่แน่น ทำให้ประหยัดเวลาและแรงงาน ช่วยลดมลพิษทางดินและน้ำ งดการสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วหรือใช้เศษซากพืชคลุมดิน ไม่เผาตอซัง ใช้เศษซากคลุมหน้าดิน เพื่อช่วยลดการพังทลายของดิน และช่วยเพิ่มจุลินทรีย์ในดิน มีการปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่ออาศัยการควบคุมโรคแมลงศัตรูพืชด้วยกลไกการควบคุมกันเองของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ ทำให้มีการอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์พร้อมไปด้วยกัน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ใน ศพก. มีการปลูกพืชบำรุงดิน และการปลูกพืชคลุมดิน เศษซากพืชเมื่อย่อยสลายจะช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์และมีโครงสร้างที่ดี พืชบำรุงดินมีระบบรากที่ช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดิน ทำให้ดินไม่แห้ง ลดการสูญเสียดินอาหาร ช่วยป้องกันการชะล้างของธาตุอาหารออกจากดิน ทำให้ดินมีธาตุอาหารเพียงพอต่อการใช้ของพืช นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการระบาดของวัชพืช พืชบำรุงดินสามารถคลุมดินได้ ทำให้ช่วยยับยั้งการงอกของวัชพืช ลดการใช้สารเคมีและค่าใช้จ่ายในการควบคุมวัชพืช ช่วยปรับปรุงโครงสร้างดิน เนื่องจากการปลูกพืชบำรุงดินช่วยให้ดินร่วนซุย ระบายอากาศได้ดี และระบายน้ำได้ดีขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในดิน ทำให้ลดโอกาสการระบาดของศัตรูพืชและโรค เพิ่มผลผลิต การปลูกพืชบำรุงดินช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์และมีธาตุอาหารเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการใช้

ปุ๋ยเคมี การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินทำให้พืชสามารถดูดซึมธาตุอาหารได้ดีขึ้น ลดความจำเป็นในการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการพังทลายของดิน พืชบำรุงดินช่วยยึดเหนี่ยวหน้าดินและป้องกันการชะล้างของดิน ช่วยให้ดินมีโครงสร้างที่ดี การปลูกพืชบำรุงดินช่วยให้ดินมีโครงสร้างที่ดีขึ้น ทำให้อากาศและน้ำสามารถเข้าสู่ดินได้ง่ายขึ้น ช่วยปรับปรุงสภาพดิน พืชบำรุงดินบางชนิดสามารถช่วยปรับปรุงสภาพดินที่แห้งกรังให้มีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์ขึ้น

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

๑..ทำให้สามารถเลือกพืชหรือสัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้

...เข้าใจประเภทของดิน ความชื้น อุณหภูมิ และสภาพอากาศ

...ทำให้สามารถเลือกพืชหรือสัตว์เศรษฐกิจที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒..ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตและลดความเสี่ยง

...การรู้จักรอบถูปลูก โรคพืช และแมลงศัตรูพืชในพื้นที่

เกิดขึ้น

- ทำให้สามารถวางแผนการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ได้ถูกต้อง ช่วยลดความเสียหายที่จะ

๓. ทำให้สามารถลดต้นทุนและเพิ่มรายได้

- ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น น้ำ ปุ๋ย และสารเคมี
- ลดความเสี่ยงและเพิ่มผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

๔. สามารถทำการเกษตรแบบยั่งยืน

- รู้จักการอนุรักษ์ดิน น้ำ และทรัพยากรในพื้นที่
- ป้องกันการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

๕. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

• ความรู้พื้นฐานด้านเกษตรช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาแนวทางเกษตรแปรรูป จากการจำหน่ายข้าวเปลือก เป็นการจำหน่ายพันธุ์ข้าวแทน

- สนับสนุนการพึ่งพาตนเองและสร้างงานในชุมชน ทำให้การย้ายถิ่นฐานลดน้อยลง

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้ให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงานด้านการเกษตร มีแปลงเรียนรู้ด้านข้าว มีฐานการเรียนรู้ต่างๆ ที่เหมาะสม มีสื่อเรียนรู้ มีพื้นที่สาธิต ผู้เข้าอบรมสามารถทดลองหรือเห็นการปฏิบัติจริง วิทยากรเป็นผู้มีประสบการณ์จริง มีผลงานที่จับต้องได้ และเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถสื่อสารให้แก่เกษตรกรหรือผู้สนใจเข้าใจได้ เปิดให้บริการได้ตลอดเวลา และให้ความร่วมมือกับส่วนราชการทุกภาคส่วนตามกำลังความสามารถ

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ สามารถช่วยวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงเกษตร เช่น โรคพืช ศัตรูพืช ปัญหาดิน น้ำ หรือผลผลิตไม่เป็นไปตามเป้าหมาย พร้อมเสนอแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรของเกษตรกรแต่ละรายรวมถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบและวินิจฉัยปัญหา ให้คำแนะนำด้านเทคนิคการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสม มีการประสานงานกับหน่วยงานหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน มุ่งหวังให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในการจัดการแปลงเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร ให้ข้อมูลราคาพืชผลทางการเกษตร ช่องทางการจำหน่าย ให้คำแนะนำการเพาะปลูกและการจัดการฟาร์ม ปฏิทินการเพาะปลูก ข้อมูลพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ วิธีการควบคุมศัตรูพืช/โรคพืชแบบยั่งยืน การใช้ปุ๋ยและยาสำหรับพืช ถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรรุ่นเก่า

หรือผู้มีประสบการณ์จริง แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ใช้หลัก “เกษตรกรสอนเกษตรกร”

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

ศูนย์ฯ มีการขยายผลองค์ความรู้โดยมีการอบรมในศูนย์ฯ ส่งเสริมให้เกิดการสร้าง “ศูนย์เครือข่ายศพก.” ซึ่งเป็นผลจากการที่เกษตรกรและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนทดลองทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนา ทำให้องค์ความรู้ถูกนำไปใช้และเผยแพร่อย่างมีประสิทธิภาพ

เกษตรกรและเครือข่ายที่ได้มาเรียนรู้ และรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จาก ศพก. ได้นำความรู้หลักการและเทคนิคทางการเกษตรที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรและการประกอบอาชีพของตนเอง มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรตามแนวทางเกษตรผสมผสาน การลดการใช้สารเคมี และการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถลดต้นทุนในการผลิตสินค้าเกษตร ทำให้มีผลตอบแทนที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีความมั่นคง ในอาชีพ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากให้กับครัวเรือนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน คือการมีส่วนร่วม ในการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ให้ความร่วมมือและสนับสนุนช่วยสร้างเครือข่าย สร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งของชุมชน

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

บทบาทในการเป็นประธาน ศพก. เปรียบเสมือน “ผู้นำการเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน” ที่มีบทบาททั้งในด้านการบริหาร การให้ความรู้ การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน การเป็นเกษตรกรต้นแบบ (Smart Farmer) ที่ประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับในชุมชน มีความรู้ด้านการเกษตร สามารถแนะนำและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรได้ มีทัศนคติที่ดีในการแบ่งปันความรู้ ตลอดจนการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ทั้งด้านการเรียนรู้ การสาธิต และการจัดการแปลงต้นแบบ ร่วมประชุม วางแผน และทำงานร่วมกับคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ มีการจัดกิจกรรมและถ่ายทอดความรู้ สามารถเป็นวิทยากรในการอบรม จัดกิจกรรมสาธิตการเกษตร เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การแปรรูปสินค้าช่วยออกแบบการเรียนรู้ให้เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายทำหน้าที่เป็น “สะพาน” เชื่อมเกษตรกรในพื้นที่กับหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด, กรมส่งเสริมการเกษตร, อบต., อบจ., มหาวิทยาลัย เป็นต้น ขอรับการสนับสนุนโครงการหรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ ส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ ชักชวนเกษตรกรในชุมชนให้เข้ามา

มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเกษตรกร สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน ดูแลทรัพยากรในศูนย์ บริหารจัดการพื้นที่ แปลงสาธิต โรงเรือน อุปกรณ์ และงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดูแลให้ศูนย์อยู่ในสภาพพร้อมใช้สำหรับการจัดกิจกรรมตลอดเวลา

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน คือ การได้เผยแพร่แนวทางการทำนาที่ไม่ใช่แค่การปลูกข้าวแล้วขายแต่ข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว แต่สามารถพัฒนาจนเป็นแหล่งที่ผลิตเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพสามารถจำหน่ายได้ทั่วประเทศ มีการทำเกษตรปลอดภัย และการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเป็นตัวอย่างให้ทุกคนตระหนักถึงสุขภาพและการใช้ชีวิตที่พึ่งพาตนเอง และเกื้อกูลกันแก่ผู้อื่น มีเครือข่ายซึ่งเป็นทั้งบุคคล และองค์กร ที่ได้ร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ด้านการทำเกษตรปลอดภัย ทำให้มีการขยายผลให้ชุมชนอื่นๆ ได้มากขึ้น ซึ่งจะเกิดผลดีทั้งทางด้านความรู้ รายได้ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมในภาพรวมต่อไป จากความสำเร็จที่ผ่านมาจนถึงวันนี้ ทำให้มีความเชื่อมั่นจะทำการเกษตรโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำประโยชน์แก่สังคมเรื่อยไป

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

“ความเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ” ปัจจุบัน นายสุตสาร เที่ยงสอน เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) อำเภอสีดา สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและสื่อสารให้แก่เกษตรกรหรือผู้สนใจเข้าใจได้ มีบุคลิกภาพ มีความน่าเชื่อถือ ความสนุกสนาน เป็นกันเอง มีจริยธรรม ชอบความถูกต้อง ตรงไปตรงมา ให้ความร่วมมือกับส่วนราชการทุกภาคส่วนตามกำลังความสามารถ

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

“การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม” ได้ช่วยเหลือแจกจ่ายผลผลิตภายในสวน ให้แก่เพื่อนบ้านและชุมชน หากมีโอกาสหรือได้รับการร้องขอจากชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มต่างๆ ให้ช่วยเหลือหรือขอคำปรึกษาก็ให้ความร่วมมือตามกำลังสติปัญญาและกำลังทรัพย์ ตลอดจนได้อุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ด้วยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ ความคิด ผลผลิต ให้แก่ผู้ที่มาเรียนรู้ได้นำไปทำและเกิดผลสำเร็จแก่ตนเอง ทำให้มีอาชีพ มีรายได้

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

ทำวันนี้ให้ดีที่สุด สำหรับเกษตรกรต้นแบบ นายสุตสาคร เอียงสอน คือ การมุ่งมั่นตั้งใจทำให้เต็มที่ในทุกๆ การกระทำและทุกๆ วันที่ผ่านไป เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยไม่เสียเวลาและโอกาสที่ผ่านไป เป็นการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้เติบโตและเข้มแข็งขึ้น

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑. นางอรอนงค์ สุญกลาง.....เกษตรอำเภอสีดา.....ประธานคณะทำงาน
๒. นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์.....นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ.....คณะทำงาน
๓. นายนพฤทธิ์ น้อยเย็น.....นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ.....คณะทำงาน
๔. นายจักรกฤษณ์ เอี่ยมเอม.....นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ.....คณะทำงาน
๕. นางสาวหนึ่งภา ปัจจัยโย.....เจ้าพนักงานธุรการ.....คณะทำงาน
๖. นางสาวศุภลักษณ์ จันทร์วิทัน.....นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ.....คณะทำงานและ
.....เลขาฯการ
๗. นายสุตสาคร เอียงสอน.....เกษตรกรต้นแบบ
๗. นางสาวเพลินพิศ เล่านอก.....ผู้เข้าร่วม
๘. นางนิวสา ทองทนต์.....ผู้เข้าร่วม
๙. นางสุภาภรณ์ หมุยเฮบัว.....ผู้เข้าร่วม
๑๐. นายฉนยศ ทองภูธรณ์.....ผู้เข้าร่วม
๑๑. นางคำปุ่น แว่นแก้ว.....ผู้เข้าร่วม
๑๒. นางธัญรัตน์ พรหมภา.....ผู้เข้าร่วม
๑๓. นางละมุด ขำพิมาย.....ผู้เข้าร่วม
๑๔. นางสาวพั้ว คงแสนแก้ว.....ผู้เข้าร่วม
๑๕. นางอุษณีย์ รามศรีดา.....ผู้เข้าร่วม
๑๖. นายสุชาติ อาสานอก.....ผู้เข้าร่วม

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๑. รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ จากเกษตรกรต้นแบบ (นายนาวิ ไชยมี) ผ่านการสัมภาษณ์ และ สังเกตการณ์
๒. วิเคราะห์บริบทพื้นที่ และการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ (ศพก.) จากเอกสารและ รายงานผล การดำเนินงาน
๓. ระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการ ศพก., เครือข่ายเกษตรกร ต้นแบบ และ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- ๒.๔ จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง
- ๒.๕ สังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล ออกเป็นหัวข้อ เช่น แรงบันดาลใจ, นวัตกรรม, การ ขยายผล, ผลกระทบ

เครื่องมือที่ใช้ :

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
๒. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)
๓. แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลถอดบทเรียน
๔. เวทีเสวนา
๕. ภาพถ่ายประกอบและแผนที่

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหา/อุปสรรค :

๑. ข้อจำกัดด้านเวลา – เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจหลายอย่าง ทำให้การเก็บข้อมูลต้องวางแผนล่วงหน้า
๒. การถ่ายทอดข้อมูลจำนวนมาก – มีเนื้อหาที่มีปริมาณมากและรายละเอียดที่ค่อนข้างเยอะ ทำให้ต้องใช้เวลาในการสังเคราะห์
๓. เอกสารหรือสื่อประกอบไม่ครบถ้วน – บางกิจกรรมไม่มีภาพถ่ายหรือบันทึกไว้ ทำให้ขาดความสมบูรณ์
๔. ข้อจำกัดด้านการบูรณาการข้อมูลจากหลายฝ่าย – ข้อมูลที่ได้จึงต้องใช้เวลา ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ข้อเสนอแนะ :

๑. มีการวางแผนล่วงหน้าและทำตารางนัดหมายอย่างชัดเจน กับเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง
๒. จัดให้มีการบันทึกภาพถ่ายและคลิปวิดีโอ
๓. ใช้แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลที่เข้าใจง่ายและครอบคลุมทุกประเด็น

ภาคผนวก

แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

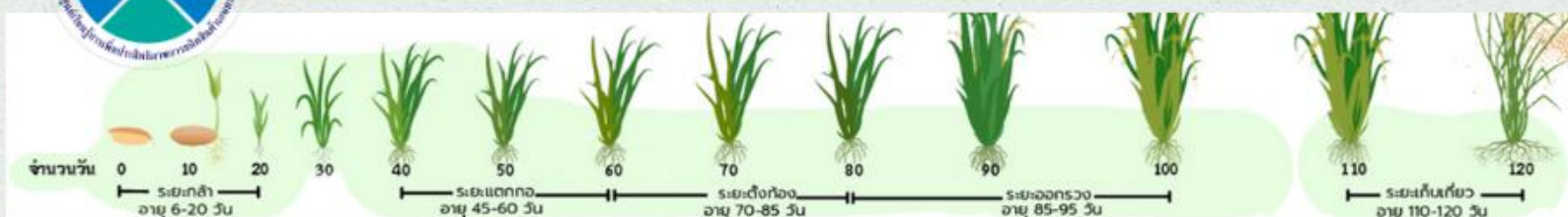

แผนผังศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)

ปฏิบัติการปลูกข้าว ขาวดอกมะลิ 105

ระยะกล้า

- หว่านแห้ง/สำรวจ ใช้เมล็ดพันธุ์ **10 - 20 กก./ไร่**
- แห่เมล็ดพันธุ์ด้วย เชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันโรค
- กำจัดวัชพืช
- ตัดพันธุ์ปน
- ปล่อน้ำเข้านา **3 เซนติเมตร**

ระยะแตกกอ

- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ **1** - สูตร **16-20-0** (ดินเหนียว) **20-25 กก./ไร่**
- สูตร **16-16-8** (ดินทราย) **20-25 กก./ไร่**
- กำจัดวัชพืช
- ตัดพันธุ์ปน

ระยะตั้งท้อง

- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ **2** สูตร **21-0-0** **10-20 กก./ไร่**
- สูตร **46-0-0** **5-10 กก./ไร่**
- ตัดพันธุ์ปน
- ฉีดพ่นสารชีวภัณฑ์ป้องกันโรค และแมลง

ระยะออกรวง

- ระบายน้ำออกจากนา เพื่อเร่งให้ข้าวสุกแก่

ระยะเก็บเกี่ยว

- เก็บเกี่ยว โดยรถเกี่ยวข้าว

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา